Lietas arhīva Nr. CA-0020-20/32
ECLI:LV:RAT:2020:1028.C29367316.4.S

SPRIEDUMS
Latvijas Republikas vārdā
Rīgā 2020. gada 28. oktobrī

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja tiesnese Inese Strelča,
tiesnese Mairita Šķendere,
tiesnese Olita Blūmfelde,
ar tiesas sēžu sekretāri Evelīnu Švābi,
piedaloties prasītājas pārstāvei /pers. E/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu „Swedbank" AS prasībā pret /pers. F/ un /pers. G/ (tiesvedības laikā uzvārds mainīts uz Antonova) par līgumu atzīšanu par spēkā neesošiem un zemesgrāmatu ierakstu dzēšanu sakarā ar „Swedbank" AS apelācijas sūdzību par Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2017. gada 20. marta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] „Swedbank" AS cēlusi tiesā prasību, kas precizēta 2016. gada 27. decembrī, pret /pers. F/ un /pers. G/ (turpmāk kopā – atbildētājas) par personālservitūta un pirkuma līgumu atzīšanu par spēkā neesošiem un zemesgrāmatu ierakstu dzēšanu, kas pamatota ar Civillikuma 1. pantu, 994. panta pirmo daļu, 1134., 1237., 1241., 1257., 1415., 1438., 1587. pantu.

[2] Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesnese s 2016. gada 2. februāra lēmumu nolemts ierakstīt Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas zemesgrāmatu nodaļas Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs A/, aizlieguma atzīmi uz /pers. G/ piederošajām 39/40 domājamām daļām no dzīvokļa īpašuma /adrese/, Rīgā, kadastra numurs /numurs B/.

[3] Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2017. gada 20. marta spriedumu prasība noraidīta pilnīgi.

Spriedums pamatots ar šādiem motīviem.

[3.1] Saskaņā ar 2007. gada 8. janvāra aizdevuma līgumu prasītāja izsniedza /pers. F/ aizdevumu 130 000 EUR ar atmaksas termiņu 2034. gada 15. decembris.

Ievērojot, ka no 2008. gada 15. novembra /pers. F/ kavēja saistību izpildi, 2009. gada 3. februārī prasītāja atkāpās no aizdevuma līguma un pieprasīja /pers. F/ saistību tūlītēju izpildi pirms termiņa.

[3.2] 2014. gada 9. maijā starp atbildētājām noslēgts personālservitūta līgums. Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs A/veikts ieraksts - noteikts aizliegums bez /pers. G/ rakstiskas piekrišanas nekustamo īpašumu atsavināt, dāvināt, sadalīt un apgrūtināt ar lietu tiesībām (II daļas 2. iedaļas ieraksts Nr. 1.1.-1.2.), kā arī ieraksts - nostiprināta lietojuma tiesība līdz mūža galam. Tiesības ieguvējs - /pers. G/ (III daļas 1. iedaļas ieraksts Nr. 2.1.-2.2.1).

2015. gada 23. aprīlī starp atbildētājām noslēgts pirkuma līgums, saskaņā ar kuru /pers. F/ pārdeva /pers. G/ nekustamā īpašuma 39/40 domājamās daļas par 15 000 EUR. Tādējādi/pers. F/ īpašumā palika 1/40 domājamā daļa no nekustamā īpašuma. Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs A/vienlaikus grozīts iepriekš minētais II daļas, 2. iedaļas ieraksts Nr. 1.1. un veikts ieraksts - noteikt aizliegumu /pers. F/ bez /pers. G/ rakstiskas piekrišanas nekustamu īpašumu atsavināt, dāvināt, sadalīt un apgrūtināt ar lietu tiesībām (II daļas 2. iedaļas ieraksts Nr. 2.1.-2.3.), kā arī veikts ieraksts - noteikta kopīpašnieku nekustamā īpašuma lietošanas kārtība (II daļas 2. iedaļas ieraksts Nr. 2.4.-2.5.).

/pers. F/ nav novirzījusi sava parāda dzēšanai pēc aizdevuma līguma tos naudas līdzekļus, kas iegūti no nekustamā īpašuma 39/40 domājamo daļu pārdošanas.

Ievērojot minēto prasītāja uzskata, ka personālservitūta līgums un pirkuma līgums ir atzīstami par fiktīviem un tiem nav nekādu tiesisku seku. Līgumi noslēgti, lai izvairītos no piespiedu piedziņas prasītājas labā sakarā ar /pers. F/ saistību neizpildi. Personālservitūta līguma un pirkuma līguma patiesais mērķis ir pretējs likumiem un labiem tikumiem, kā arī vērsts uz to, lai apietu likumu, tādējādi šie darījumi atzīstami par spēkā neesošiem.

[3.3] Prasītāja nav personālservitūta un pirkuma līguma dalībniece, bet tai ir tiesības apstrīdēt citu personu noslēgtus darījumus tikai, lai aizsargātu savas kreditora tiesības vērst piedziņu uz parādnieka mantu. Ievērojot minēto, tiesai jānoskaidro vai apstrīdēto darījumu noslēgšanas rezultātā ir aizskartas prasītājas tiesības parāda piedziņas procesā vērst piedziņu uz parādnieka mantu.

No aizdevuma līguma izrietošo saistību, tas ir, visu prasījumu pilnā apmērā, kuri var rasties /pers. F/ saistību neizpildes vai nepienācīgas izpildes gadījumā, nodrošināšanai 2007. gada 8. janvārī prasītāja noslēdza:

- ar /pers. J/ kā ieķīlātāju hipotēkas līgumu, saskaņā ar kuru /pers. J/ ieķīlāja nekustamo īpašumu /adrese A/;
- ar /pers. K/ kā galvinieku galvojuma līgumu, saskaņā ar kura II daļas 2. punktu galvinieks ar šo līgumu uzņemas saistību kā pats parādnieks.

Prasītāja nav nodibinājusi hipotēku uz aizņēmējai /pers. F/ piederošo nekustamo īpašumu un nav noteikusi aizliegumu bez prasītājas piekrišanas atsavināt minēto nekustamo īpašumu.

[3.4] Nesagaidot /pers. F/ saistību izpildi pēc aizdevuma līguma, 2014. gada 10. martā prasītāja cēla tiesā prasību par parāda piedziņu 97 439,15 EUR apmērā.

No Tiesu informatīvās sistēmas secināts, ka civillieta Nr. C28272814 „Swedbank" AS prasībā pret /pers. F/, /pers. J/ un /pers. K/ par parāda piedziņu nav izskatīta. Līdz ar to ar tiesas spriedumu nav noteiktas prasītājas tiesības piedzīt no /pers. F/ parādu, kas izriet no aizdevuma līguma.

Atsaucoties uz Civillikuma 1278. pantu un 1702. panta otro daļu konstatēts, ka no prasības pieteikumā civillietā Nr. C28272814 norādītā izriet, ka galvinieks ar galvojuma līgumu uzņēmies /pers. F/ saistības, kas izriet no aizdevuma līguma, kā pats parādnieks. Atbilstoši Civillikuma 1698. pantam galvinieks atbild ne vien par pašu galveno parādu, bet arī par tā blakus prasījumiem, parādnieka vainas vai nokavējuma dēļ nodarītiem zaudējumiem un tiesu izdevumiem.

Ievērojot minēto, tiesa konstatējusi, ka prasītāja nav iesniegusi pierādījumus, ka vēršot piedziņu uz ieķīlāto īpašumu /adrese A/, vai vēršoties pie galvinieka par /pers. F/ saistību izpildi, nav iespējams apmierināt prasītājas prasījumu. Līdz ar to prasītāja nav pierādījusi, ka apstrīdēto darījumu

noslēgšanas rezultātā ir liegtas iespējas apmierināt prasītājas prasījumus, kas izriet no aizdevuma līguma izrietošajām saistībām.

[3.5] Personālservitūta un pirkuma līgumu noslēgšana pati par sevi nav neatļauta vai nepieklājīga darbība, un lietā nav konstatējams, ka konkrētajā gadījumā darījuma mērķis būtu bijis pretējs reliģijai, likumiem vai labiem tikumiem, vai būtu vērsts uz to, lai apietu likumu.

Personālservitūta un pirkuma līgumu slēgšanas laikā nekustamā īpašuma īpašniece bija /pers. F/. Savukārt no zemesgrāmatu nodalījuma noraksta secināms, ka līgumu slēgšanas laikā nekustamam īpašumam nebija ierakstīta aizlieguma atzīme. Līdz ar to konstatējams, ka dzīvokļa īpašniecei /pers. F/ bija tiesības rīkoties ar tai piederošo nekustamo īpašumu, tajā skaitā to atsavināt.

No pirkuma līguma izriet, /pers. F/ pārdeva /pers. G/ nekustamā īpašuma 39/40 domājamās daļas par 15 000 EUR. /pers. F/ paturēja 1/40 domājamo daļu no nekustamā īpašuma.

Privātautonomija piešķir tiesisko attiecību dalībniekiem brīvību izvēlēties līguma saturu un nodibināt sev tādas tiesības un pienākumus, kādus viņi vēlas.

To, ka pirkuma maksa ir samaksāta, apliecina pirkuma līgumā norādītais, ka pirkuma maksu 15 000 EUR pircējs maksā pārdevējam skaidrā naudā zvērināta notāra klātbūtnē līguma un nostiprinājuma lūguma parakstīšanas dienā.

Ievērojot minēto, secināts, ka /pers. F/ aktīvi apstrīdēto darījumu rezultātā nav samazinājušies, jo tika noslēgts atlīdzības darījums, aizstājot nekustamo īpašumu ar ekvivalentu naudā.

Tiesa atzinusi, ka lietā nav konstatēti Civillikuma 1438. pantā norādītie apstākļi, kas būtu par pamatu apstrīdēto līgumu atzīšanai par spēkā neesošu. Tāpat lietā nav konstatēti Civillikuma 1439. pantā norādītie apstākļi darījuma atzīšanai par spēkā neesošu, jo „simulatīvs" darījums, saskaņā ar norādīto tiesību normu, ir tāds darījums, kura mērķis ir apslēpt kādu citu tiesisko darījumu, kura noslēgšanu tā dalībnieki faktiski ir gribējuši (sk. *Balodis K. Ievads civiltiesībās. 246. un 249. lpp., Apgāds Zvaigzne ABC., 2007. g.*), taču prasītāja nav norādījusi, ja tā minētos līgumus uzskata par simulatīvu darījumu, tad kādu citu darījumu līgumslēdzējas puses ir vēlējušās noslēgt.

Lai nodrošinātu saistību izpildi, kas izriet no aizdevuma līguma, prasītājai nebija liegta iespēja nodibināt hipotēku uz /pers. F/ nekustamo īpašumu, nosakot aizliegumu bez prasītājas piekrišanas atsavināt nekustamo īpašumu, ko prasītāja nav darījusi.

Secināts, ka prasītāja pati nav attiecīgi rīkojusies, lai nodrošinātu savu prasījumu. Turklāt, prasītāja nav iesniegusi pierādījumus, ka vēršot piedziņu uz ieķīlāto īpašumu /adrese A/, vai vēršoties pie galvinieka par /pers. F/ saistību izpildi, nav iespējams apmierināt prasītājas prasījumu.

Prasītāja norādījusi, ka /pers. F/ norēķinu konta pārskats „Swedbank" AS no 2015. gada 1. aprīļa līdz prasības pieteikuma sagatavošanas dienai, neliecina par to, ka nekustamā īpašuma 39/40 domājamo daļu pirkuma maksa būtu ieskaitīta šajā kontā. Tāpat arī /pers. G/ „Swedbank" AS algas konta Nr. /konta numurs/ pārskats no 2015. gada 1. aprīļa līdz prasības pieteikuma sagatavošanas dienai, neliecina par to ka nekustamā īpašuma 39/40 domājamo daļu pirkuma maksa būtu izmaksāta no šī konta. Konta pārskats neliecina arī par naudas līdzekļu 15 000 EUR esamību /pers. G/ rīcībā. Tomēr konta pārskats liecina par to, ka /pers. G/ ikmēneša alga, ko izmaksā SIA /Nosaukums A/ nepārsniedz 50 EUR. Līdz ar to prasītājai rodas pamatotas šaubas par /pers. G/ finansiālajām iespējām samaksāt par nekustamā īpašuma 39/40 domājamo daļu iegādi 15 000 EUR un par šo naudas līdzekļu legālo izcelsmi.

Tiesa norādījusi, ka prasītājas iesniegtie pierādījumi un to pamatošanai sniegtie argumenti ir nepilnīgi un, balstoties uz tiem, tiesa nevar izdarīt secinājumu par prasības pamatotību. Apstāklis, ka atbildētājas nav iesniegušas paskaidrojumus, nevar būt pamats prasības apmierināšanai, jo pienākums pierādīt savus prasījumus un argumentus ir attiecināms uz abām pusēm, prasībā par darījumu atzīšanu par spēkā neesošu pierādīšanas pienākums nav uzlikts atbildētājām.

Tiesa atzinusi, ka apstāklis, ka /pers. G/ „Swedbank" AS algas konta pārskats no 2015. gada 1. aprīļa līdz prasības pieteikuma sagatavošanas dienai, neliecina par to, ka nekustamā īpašuma 39/40 domājamo daļu pirkuma maksa būtu izmaksāta no šī konta un ka šis konta pārskats neliecina arī par naudas līdzekļu 15 000 EUR esamību /pers. G/ rīcībā, nav pamats, lai atzītu, ka /pers. G/ rīcībā nebija minēto naudas līdzekļu un ka darījumi ir fiktīvi.

Tāpat apstāklis, ka /pers. G/ ir /pers. F/ meita, pats par sevi nav pamats, lai atzītu, ka personālservitūta un pirkuma līgumu patiesais mērķis ir /pers. F/ izvairīšanās no saistību izpildes.

Tiesa atzinusi, ka apstāklis, ka /pers. F/ nav izpildījusi saistības, kas izriet no aizdevuma līguma, pats par sevi nav pamats, lai atzītu personālservitūta un pirkuma līgumus par fiktīviem un spēkā neesošiem, bet ir pamats vērsties tiesā par parāda piedziņu.

Šādos apstākļos secināts, ka nav pamata /pers. G/ atzīt par ļaunticīgu ieguvēju. Tiesa darījumu atcelšanai nekonstatēja Civillikuma 1415. pantā norādīto neatļauto un nepieklājīgo darbību, kuras mērķis ir pretējs reliģijai, likumiem vai labiem tikumiem, vai kura vērsta uz to, lai apietu likumu.

Ievērojot minēto, tiesa atzinusi, ka prasītājas prasība atzīt par spēkā neesošu no tā noslēgšanas brīža personālservitūta un pirkuma līgumus, ir pilnīgi noraidāma.

[3.6] Tā kā prasība atzīt par spēkā neesošu no tā noslēgšanas brīža personālservitūta un pirkuma līgumus ir noraidīta, attiecīgi ir noraidāma arī prasība dzēst ierakstus Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas zemesgrāmatu nodaļas Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs A/-II daļas 1. iedaļas ierakstu Nr. 2.1.-2.3., II daļas, 2. iedaļas ierakstus Nr. 1.1.-1.2., 2.1.-2.5., III daļas 1. iedaļas ierakstu Nr. 2.1.-2.2, kā arī noraidāma prasība pilnā apmērā atjaunot /pers. F/ īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu.

[4] Par minēto pirmās instances tiesas spriedumu apelācijas sūdzību iesniegusi prasītāja, pārsūdzot spriedumu pilnā apjomā.

Apelācijas sūdzība pamatota ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Tiesa nav veikusi vispusīgu un pilnīgu pierādījumu pārbaudi.

[4.2] Tiesa, konstatējot, ka iesniegtie pierādījumi nav pietiekami, nav norādījusi uz pierādījumu neesamību, kā to noteic Civilprocesa likuma 93. panta ceturtā daļa. Neizpildot šo pienākumu, tiesa nav izskaidrojusi pusēm pierādījumu neiesniegšanas sekas Civilprocesa likuma 8. panta otrās daļas un 159. panta otrās daļas izpratnē.

[4.3] No sprieduma secināms, ka šīs civillietas izskatīšana nav iespējama, kamēr nav izšķirta civillieta Nr. C28272814, tādējādi saskaņā ar Civilprocesa likuma 214. panta 5. punktu tiesai bija pienākums apturēt tiesvedību šajā civillietā.

Tiesas rīcībā bija vairāki izvēles varianti, kas sekmētu vispusīgu, pilnīgu un objektīvu lietas izskatīšanu, taču to vietā tiesa noraidīja prasību sakarā ar pierādījumu nepietiekamību.

[4.4] Saskaņā ar informāciju no publiski pieejamiem reģistriem, vienīgais /pers. F/ piederošais nekustamais īpašums ir /adrese/, Rīgā un viņai nepieder kapitāldaļas uzņēmumos, kā arī nav ziņu par atbildētājas ienākumiem, ko apliecina prasības pieteikumam pievienotais konta pārskats.

Savukārt, /pers. K/ nepieder neviens nekustamais īpašums, bet pieder SIA /Nosaukums B/ un SIA /Nosaukums C/ kapitāldaļas, taču šīm kapitāldaļām uzlikts atsavināšanas un pārreģistrācijas aizliegums sakarā ar zvērinātu tiesu izpildītāju Vitas Brences, Ivetas Krūkas un Andra Spores 2010., 2015. un 2016. gada rīkojumiem. Turklāt SIA /Nosaukums B/ ar 2016. gada 20. oktobri ir izbeigta darbība.

Visbeidzot /pers. J/ piederošā nekustamā īpašuma /adrese A/ (tagad /adrese A/) vērtība nevar pārsniegt neatmaksātās aizdevuma pamatsummas apmēru. Turklāt šim nekustamam īpašumam ir reģistrēta pirmā hipotēka par labu prasītājai /pers. K/ saistību nodrošināšanai pēc 2006. gada 11. oktobra aizdevuma līguma Nr. 06-116901-PK un 2006. gada 11. oktobra hipotēkas līguma Nr. 06-116901-PK/1. Ievērojot to, ka nekustamā īpašuma piespiedu pārdošanas vērtība ir 18 900 EUR, bet pamatparāda apmērs pēc aizdevuma līguma Nr. 06-116901-PK ir aizdevuma summa

26 951,39 EUR, maz ticams, ka šī nekustamā īpašuma pārdošanas rezultātā iegūtie naudas līdzekļi kaut kādā apmērā varētu būt novirzīti /pers. F/ saistību izpildei pēc aizdevuma līguma Nr. 07-001825-PK.

Secināms, ka /pers. F/ nav citas mantas, izņemot nekustamo īpašumu /adrese/, Rīgā, uz ko vērst piedziņu. Lietā nav pierādījumu par to, ka /pers. F/ vai /pers. K/ var atmaksāt pilnu parāda pamatsummu. Ievērojot minēto, nav pamatots tiesas secinājums par prasītājas iespēju apmierināt savus prasījumus civillietā Nr. C28272814.

[4.5] Spriedumā atzīts, ka personālservitūta un pirkuma līgumu noslēgšana pati par sevi nav neatļauta vai nepieklājīga darbība; ka līgumu slēgšanas laikā nekustamā īpašuma /adrese/, Rīgā, īpašniece bija /pers. F/; ka /pers. F/ kā īpašniecei bija tiesība rīkoties ar viņai piederošo dzīvokli, tostarp atsavināt to, saskaņā ar privātautonomijas principu.

[4.5.1] Prasītāja neapstrīd pušu privātautonomijas principu, tomēr uzskata, ka tas ir ierobežots trešo personu pamatoto interešu sakarā, jo līgumslēdzējas puses rīkojās pretēji likumam, labai ticībai un labiem tikumiem. Apstrīdētie līgumi noslēgti jau pēc tam, kad prasītāja uzsāka parāda piedziņas procesu un īsi pēc tam, kad Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa atteica nodrošināt prasību civillietā Nr. C28272814. Secināts, ka /pers. F/ neievēroja prasītājas kā kreditora pamatotās intereses, jo vēlējās izvairīties no saistību izpildes pēc aizdevuma līguma.

[4.5.2] Kļūdains ir tiesas atzinums, ka lietā nav konstatējams, ka konkrētajā gadījumā darījuma mērķis būtu pretējs reliģijai, likumiem vai labiem tikumiem, vai būtu vērsts uz to, lai apietu likumu.

Tiesa ir vērtējusi tikai darījuma priekšmetu un ārējo tiesisko pamatu - /pers. F/ bija nekustamā īpašuma īpašniece; personālservitūta un pirkumu līgumu slēgšana ir ar likumu atļauta darbība; tātad, darījumi nav prettiesiski.

Tiesa nav izvērtējusi lietas apstākļus to kopumā, tostarp darījumu noslēgšanas mērķus, laiku u.tml. Prasītājas ieskatā personālservitūta un pirkuma līgumu noslēgšana ir pretēja likumam, labai ticībai un labiem tikumiem.

Civillikuma 1. pants radīts, lai apkarotu formālu tiesību izlietošanu cita mērķa sasniegšanai nekā tas, ko attaisno likuma vai darījuma īstais mērķis, par kādu uzskatāms tas mērķis, ko pēc labas ticības (ieraduma, lietas apstākļiem utt.) interesenti dibināti varēja uzskatīt par aizsargājamu. Katrai subjektīvu tiesību izlietošanai jābūt savienotai ar pretējo interešu novērtēšanu, un aizsardzību bauda tā interese, kas pēc likuma mērķa un konkrētās lietas apstākļiem uz savstarpējas uzticības pamata atzīstama par svarīgāku.

Saskaņā ar tiesību doktrīnu labas ticības princips nozīmē to, ka katram savas subjektīvās tiesības jāīsteno un subjektīvie pienākumi jāpilda, ievērojot citu personu pamatotās intereses. Civillikuma 1. pants palīdz novērst gadījumus, kuros civiltiesību subjekti savas tiesības izmanto vai pienākumus izpilda neattaisnojamā veidā vai neattaisnojamu mērķu sasniegšanai, rīkodamies pēc likuma vai tiesiskā darījuma burta, taču pretēji tā patiesajiem mērķiem, tāpēc saskaņā ar labas ticības principu personai var tikt liegta subjektīvo tiesību īstenošana vai pat subjektīvo pienākumu izpilde, ja izrādās, ka otras puses pretējās intereses saskaņā ar likuma mērķi un konkrētās lietas apstākļiem ir atzīstamas par svarīgākām. Šādā gadījumā tiesisku aizsardzību bauda otra puse, kuras intereses tiek atzītas par pamatotām un aizsargājamām.

Kaut arī Civillikuma 1. pants tieši nenoteic, ka rīcība, kas runā pretim Civillikuma 1. panta noteikumiem, nebauda tiesisku aizsardzību, tomēr tas skaidri secināms no minētā panta satura. Tiesību saturu un robežas nosaka pēc labas ticības konkrētā gadījumā. Rīcība pret labu ticību nav tiesību izlietošana, bet gan tiesību robežas pārkāpšana un kā tāda nebauda tiesisku aizsardzību.

Kā norādīts judikatūrā, Civillikuma 1. pants nosaka, ka tiesības izlietojamas un pienākumi pildāmi pēc labas ticības. Attiecībā uz darījumiem šis noteikums papildināts ar 1415. panta norādēm, kas nodrošina pret darījumiem, kas formāli nepārkāpj likuma prasības, bet pēc tā satura vai noslēgšanas mērķa ir vērsti uz likuma apiešanu, vai to noslēgšanas mērķis ir bijis pretējs reliģijai, likumiem vai labiem tikumiem (*sk. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumu citā civillietā Nr. SKC-179/2007*).

Bez tā, tiesību doktrīnā pausts uzskats, ka Civillikuma 1. pants ir palīglīdzeklis likumu piemērošanā tur, kur tas izrādīsies par vajadzīgu, un nav domāts tiesiskās drošības satricināšanai. Pantā norādītais princips par labu ticību nebūt neizslēdz uzticību likumam, kā arī līgumā dotam vārdam, bet, no likumu piemērošanas viedokļa, var būt svarīgs korektīvs gadījumos, kad likuma formāla piemērošana novestu pie kļūmīgām situācijām no taisnības un vispārības interešu viedokļa.

Arī Augstākās tiesas 2008. gada prakses apkopojumā „Par Civillikuma 1415. panta piemērošanu" norādīts, ka praksē Civillikuma 1415. panta piemērošana netiek izslēgta gadījumos, kad speciālās normas izsmeļoši uzskaita pamatus konkrēta darījuma atzīšanai par spēkā neesošu. [..] Civillikuma autori 1415. pantu ietvēruši otrajā apakšnodaļā „Tiesisku darījumu priekšmets", kas Civillikumā vispārīgi definēts 1412. pantā: „Par tiesiska darījuma priekšmetu var būt tiklab darbība, kā arī atturēšanās no tās, un tiklab darbība, kuras mērķis ir nodibināt vai atdot lietu tiesību, kā arī darbība ar kādu citu mērķi"... Savukārt Civillikuma 1415. panta izpratnē jēdziens „mērķis" tiek saprasts ar darījuma dalībnieku subjektīvajām vēlmēm, ko darījuma dalībnieks vēlas realizēt, veicot darījumu (piem., iegūt īpašuma tiesības darījuma rezultātā, lai vēlāk šo īpašumu likumīgi izmantotu augļu gūšanai, vai noziedzīgu darbību veikšanai). Šis mērķis nav objektīvi (ārēji) konstatējams, jo tā izzināšanai nepieciešama darījuma dalībnieka gribas patieso motīvu noskaidrošana.

Ne vien par likuma, bet arī par labu tikumu pārkāpumu Civillikuma 1415. panta izpratnē uzskatāmas darbības nolūkā izvairīties no sprieduma izpildes (*sk. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2017. gada 14. februāra spriedumu civillietā Nr. C04343611*).

Labu tikumu pārkāpums var būt divējāds - izrietēt no darījuma satura vai arī pastāvēt, ņemot vērā apstākļus kopumā. Ar „darbības mērķi" pants saprot tās iekšējo mērķi (*causa finalis*), kas ir jānošķir no objektīvas jeb ārējas kauzas (t.i. tiesiskā pamata). Tiesiskais pamats (*causa*) ir tiesiskais darījums, delikts, likums (CL 1402). Persona saskaņā ar savu iekšējo mērķi (*causa finalis*) izvēlas to vai citu pamatu saistības radīšanai (*causa*). Definējot iekšējo mērķi, ir jāņem vērā tuvākais mērķis, darbības mērķis, kas jānošķir no psiholoģiskiem motīviem. Darījums, kurš pēc sava ārēja mērķa būtu spēkā, bet pēc iekšēja mērķa izdarīts, lai apmānītu pretējo vai trešo pusi, var tikt apstrīdēts, tāpēc, vērtējot labu tikumu pārkāpumu, nevar aprobežoties ar darījuma priekšmeta izolētu izskatīšanu, bet jāņem vērā arī līdzēju motīvi un citi darījuma noslēgšanas apstākļi. Šī citāta autore arī uzskata, ka lietas atsavināšana prāvas laikā ir atzīstama par pretēju labiem tikumiem, jo kaitē trešajām personām.

Tiesai bija jāizvērtē personālservitūta un pirkuma līgumu noslēgšanas apstākļi un līgumslēdzēju pušu motīvi, jo par to tiesiskumu lietā pastāv strīds. Lietas apstākļi un lietā esošie pierādījumi liecina par to, ka darījumi bija noslēgti prāvas laikā, pēc civillietas Nr. C28272814 ierosināšanas. Darījumu noslēgšana nebija objektīvi nepieciešama. Turklāt, dzīvokļa atsavināšana pa daļām (turklāt, pirkumam nerakstūrīgās daļā: 1/40 un 39/40) un netipiska lietošanas kārtības noteikšana dzīvoklī, kurā abas atbildētājas ir dzīvojušas visu mūžu, nav loģiska. Atbildētājas nav pierādījušas pirkuma summas nodošanas-saņemšanas faktu un iespēju kā tādu. Bez tā ir konstatējams līgumslēdzēju pušu prettiesisks darījuma motīvs jeb darījuma subjektīvais mērķis, kas vērsts uz to, lai sekmētu /pers. F/ izvairīšanos no saistību izpildes pēc aizdevuma līguma un civillietas Nr. C28272814 iznākuma par labu prasītājai gadījumā - arī izvairīšanos no sprieduma izpildes, kura obligātums ir noteikts likumā. Pie šādiem nosacījumiem, nav nozīmes apstāklim, ka šo darījumu noslēgšana pati par sevi nav prettiesiska un nepārkāpj likuma prasības.

Prasītājas ieskatā apstrīdētie darījumi nevar baudīt tiesisku aizsardzību. Tie ir spēkā neesoši no noslēgšanas brīža. Darījumi, kas pārkāpj labus tikumus, ir spēkā neesoši no paša sākuma arī bez tiesas sprieduma uz paša likuma pamata. Jebkura persona var atsaukties uz šādu darījumu spēkā neesamību, un tiesai *ex officio* arī bez lietas dalībnieka lūguma ir jāatzīst šāds darījums par spēkā neesošu.

[4.6] Ieinteresētā persona var prasīt tiesu labot zemesgrāmatas ierakstu, kas ticis izdarīts uz spēkā neesoša darījuma pamata, tādējādi atjaunojot tiesisko stāvokli, kas pastāvēja līdz attiecīgā līguma noslēgšanai. Ievērojot to, ka prasītāja atsaucās uz darījumu absolūto spēkā neesību, tiesai bija

jāizvērtē šie darījumi neatkarīgi no to saistības ar civillietu Nr. C28272814 un to iespējamo iznākumu.

[4.7] Neatbilst lietas faktiskajiem apstākļiem un lietā esošiem pierādījumiem, spriedumā norādītais, ka nav pamata konstatēt Civillikuma 1438. pantā norādītos apstākļus, kas būtu par pamatu noslēgto līgumu atzīšanai par simulatīviem un spēkā neesošiem.

Prasībā detalizēti aprakstīts un pamatots, ka personālservitūta un pirkuma līgumu noslēgšanas patiesais mērķis ir pretējs likumiem, labai ticībai un labiem tikumiem, jo noslēgts kreditoram par ļaunu un vērsts uz to, lai apietu likumu, proti - sekmētu /pers. F/ izvairīšanos no saistību izpildes pēc aizdevuma līguma.

Konstatējams, ka /pers. G/ ir /pers. F/ vienīgā meita. /pers. F/ nav laulātā. Gan /pers. F/, gan /pers. G/ visu savu mūžu ir dzīvojušas nekustamajā īpašumā /adrese/, Rīgā. Līdz ar to /pers. F/ nebija objektīvās nepieciešamības noslēgt ar /pers. G/ personālservitūta un pirkuma līgumus. /pers. G/ kā /pers. F/ meita, turklāt dzīvojot kopīgā īpašumā un vedot kopīgo saimniecību, nevarēja nezināt par /pers. F/ izvairīšanos no saistību izpildes pēc aizdevuma līguma. Neapšaubāmi, personālservitūta un pirkuma līgumi ir kalpojuši par līdzekli, lai prasītājai nav iespējams vērst piedziņu uz /pers. F/ mantu.

Apstrīdēto darījumu rezultātā nav mainījusies faktiskā situācija, abas atbildētājas turpina dzīvot /adrese/, Rīgā, kā arī to kopīgi lietot un pārvaldīt. Ja atbildētājas tiešām būtu vēlējušās baudīt darījumu slēgšanas brīvību, nebūtu izveidojusies tāda situācija, ka katrs darījums vienlaicīgi arī ierobežo ieguvēju, nosakot aizliegumu par labu otrai līdzējai.

[4.8] Spriedumā atzīts, ka apstrīdēto darījumu rezultātā /pers. F/ aktīvi nav samazinājušies, jo tika noslēgts atlīdzības darījums, aizstājot nekustamo īpašumu /adrese/, Rīgā, ar ekvivalentu naudā. Šāds secinājums izdarīts, vienīgi pamatojoties uz pirkuma līguma 3.2. punktu, kurā paredzēts, ka pirkuma maksa 15 000 EUR apmērā ir samaksāta skaidrā naudā zvērināta notāra klātbūtnē, taču, šis fakts nav guvis apstiprinājumu. Ir iesniegti pierādījumi, ka /pers. G/ rīcībā nebija tādu naudas līdzekļu un minētā summa pēc pirkuma līguma noslēgšanas nav nonākusi /pers. F/ rīcībā. Turklāt pats pirkuma līgums nav taisīts notariāla akta formā, kā arī tam nav pievienots konkrēta zvērināta notāra apliecinājums par naudas līdzekļu nodošanas faktu.

[4.9] Fakts, ka nekustamais īpašums /adrese/, Rīgā, nav ieķīlāts par labu prasītājai, neliedz vērst uz to piedziņu, it īpaši apzinoties, ka parādniekam un galviniekam nav citas mantas, no kura var gūt prasījuma apmierinājumu. Līdz ar to, pretēji tiesas secinājumam, ir pamatota prasītājas interese darījuma apstrīdēšanas rezultātā atjaunot iepriekšējo stāvokli, proti, atjaunot /pers. F/ īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu /adrese/, Rīgā. Atbilstoši Civilprocesa likuma 557. pantam piedzinējam ir tiesības izvēlēties piespiedu izpildes līdzekļus.

[5] Tiesas sēdē prasītājas pilnvarotā pārstāve prasību uzturēja uz tajā norādītajiem pamatiem, lūdza prasību apmierināt pilnā apjomā. Papildus paskaidroja, ka ar likumīgā spēkā stājušos spriedumu civillietā Nr.C28272814 no atbildētājas /pers. F/ prasītājas labā ir piedzīts pamatparāds 97 439,15 EUR, kā arī tiesāšanās izdevumi 2316,95 EUR, kopā 99 756,10 EUR.

Atbildētājas uz tiesas sēdi neieradās, lūgušas lietu izskatīt bez viņu klātbūtnes. Atbildētājām par tiesas sēdi paziņots likumā noteiktajā kārtībā, nosūtot tiesas pavēstes uz atbildētāju deklarētajām dzīvesvietas adresēm.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 156. panta pirmo daļu, ja uz tiesas sēdi nav ieradies kāds no lietas dalībniekiem, tiesa uzsāk lietas izskatīšanu, ja vien saskaņā ar šā likuma 209. vai 210. pantu nav pamats to atlikt. Tiesas kolēģija nenodibināja tādus apstākļus, kas dotu pamatu lietas izskatīšanas atlikšanai saskaņā ar Civilprocesa likuma 209. vai 210. pantu.

Ievērojot, ka atbildētājas par tiesas sēdi ir informētas likumā noteiktajā kārtībā, tiesas kolēģija atzīst par iespējamu lietas izskatīšanu bez atbildētāju klātbūtnes tiesas sēdē.

Motīvu daļa

[6] Civillietu tiesas kolēģija, uzklausījusi prasītājas pārstāves tiesas sēdē sniegtos paskaidrojumus, izvērtējusi apelācijas sūdzības motīvus, atzīst, ka prasība ir pamatota un apmierināma.

[7] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 426. panta pirmo daļu, 430. panta trešo daļu apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības sakarā ar apelācijas sūdzību tādā apjomā, kā lūgts šajā sūdzībā, un nepārbauda pirmās instances tiesas konstatētos faktus, ja tie nav apstrīdēti apelācijas sūdzībā.

Civillietu tiesas kolēģija konstatē, ka prasītāja pirmās instances tiesas spriedumu pārsūdzējusi pilnā apjomā, līdz ar to apelācijas instances tiesā pārbaudāmi faktiskie un tiesiskie apstākļi attiecībā uz prasības pamatotību.

[8] Lietā nav strīda par šādiem apstākļiem.

[8.1] 2007. gada 8. janvārī starp „Swedbank" AS kā aizdevēju un /pers. F/ kā aizņēmēju noslēgts aizdevuma līgums, saskaņā ar kuru /pers. F/ piešķirts aizdevums 130 000 EUR, ar atmaksas termiņu līdz 2034. gada 15. decembrim.

Ievērojot, ka ar 2008. gada 15. novembri /pers. F/ sāka kavēt saistību izpildi pēc aizdevuma līguma, 2009. gada 3. februārī „Swedbank" AS atkāpās no aizdevuma līguma un pieprasīja /pers. F/ saistību tūlītēju izpildi pirms termiņā.

Nesagaidot /pers. F/ saistību izpildi pēc aizdevuma līguma, 2014. gada 10. martā prasītāja cēla tiesā prasību par parāda piedziņu 97 439,15 EUR apmērā.

[8.2] 2014. gada 9. maijā starp atbildētājām noslēgts personālservitūta līgums. Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs A/veikts ieraksts - noteikts aizliegums bez /pers. G/ rakstiskas piekrišanas nekustamo īpašumu atsavināt, dāvināt, sadalīt un apgrūtināt ar lietu tiesībām (II daļas 2. iedaļas ieraksts Nr. 1.1.-1.2.), kā arī ieraksts - nostiprināta lietojuma tiesība līdz mūža galam. Tiesības ieguvējs - /pers. G/ (III daļas 1. iedaļas ieraksts Nr. 2.1.-2.2.1).

[8.3] 2015. gada 23. aprīlī starp atbildētājām noslēgts pirkuma līgums, saskaņā ar kuru /pers. F/ pārdeva /pers. G/ nekustamā īpašuma 39/40 domājamās daļas par 15 000 EUR. Tādējādi/pers. F/ īpašumā palika 1/40 domājamā daļa no nekustamā īpašuma. Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs A/vienlaikus grozīts iepriekš minētais II daļas, 2. iedaļas ieraksts Nr. 1.1. un veikts ieraksts - noteikt aizliegumu /pers. F/ bez /pers. G/ rakstiskas piekrišanas nekustamu īpašumu atsavināt, dāvināt, sadalīt un apgrūtināt ar lietu tiesībām (II daļas 2. iedaļas ieraksts Nr. 2.1.-2.3.), kā arī veikts ieraksts - noteikta kopīpašnieku nekustama īpašuma lietošanas kārtība (II daļas 2. iedaļas ieraksts Nr. 2.4.-2.5.).

[8.4] /pers. F/ nav novirzījusi sava parāda dzēšanai pēc aizdevuma līguma tos naudas līdzekļus, kas iegūti no nekustamā īpašuma 39/40 domājamo daļu pārdošanas.

[9] Nepamatota ir apelatores atsauce uz to, ka tiesa nepaziņoja prasītājai par pierādījumu trūkumu. Civilprocesa likuma 10. pants paredz sacīkstes principu kā civilprocesa pamatprincipu, un arī Civilprocesa likuma 93. panta pirmā daļa paredz pašu pušu pienākumu iesniegt pierādījumus. Civilprocesa 93. panta ceturtajā daļā paredzētā paziņošana pēc civilprocesa būtības, jēgas un principiem attiecināma tikai uz tām personām, kurām kādu iemeslu dēļ nav pilnvērtīgu iespēju realizēt sacīksti (nepilngadīgie, rīcībnespējīgie u.tml.). Tādējādi prasītājai nekas netraucēja pilnvērtīgi realizēt savas civilprocesuālās tiesības un tiesai nebija pamata iejaukties pušu līdztiesībā un sacīkstē.

[10] Par pamatotu atzīstams prasītājas arguments, ka lietā ir iesniegti pierādījumi, kas apliecina, ka vēršot piedziņu uz ieķīlāto īpašumu /adrese A/, vai vēršoties pie galvinieka /pers. K/ par /pers. F/ saistību izpildi, nav iespējams apmierināt prasītājas prasījumu par parāda piedziņu.

[10.1] Aizdevuma līguma I daļas 2. punktā ir norādīti nodrošinājumi, proti:

- hipotēka uz SIA /Nosaukums B/ piederošo nekustamo īpašumu /adrese C/;
- hipotēka uz /pers. J/ piederošo nekustamo īpašumu /adrese A/ (tagad - /adrese A/);

- /pers. K/ galvojums (*lietas 23.-25. lapa*).

[10.2] No aizdevuma līguma kredīta izraksta izriet, ka pirmais nodrošinājums hipotēka uz SIA /Nosaukums B/ piederošo īpašumu /adrese C/, ir realizēta un neatmaksātās aizdevuma pamatsummas apmērs attiecīgi ir samazinājies par 12 341,59 EUR (*lietas 26.-30. lapa*).

[10.3] Aktuālā pamatparāda summa pēc aizdevuma līguma ir 97 439,15 EUR un prasītājas iesniegtie pierādījumi lietā neliecina par to, ka pamatparāda summa tiks atgūta pilnā apmērā civillietas Nr. C28272814 ietvaros par piedziņas vēršanu uz otro un trešo nodrošinājumu.

[10.4] Saskaņā ar informāciju no publiski pieejamiem reģistriem:

[10.4.1] /pers. F/ pieder tikai 1/40 domājamā daļa no nekustamā īpašuma /adrese/, Rīgā (*lietas 119. lapa*);

[10.4.2] /pers. F/ nepieder kapitāldaļas uzņēmumos (*lietas 121. lapa*);

[10.4.3] Nav ziņu par /pers. F/ ienākumiem (*lietas 44. lapa*);

[10.4.4] /pers. K/ nepieder neviens nekustamais īpašums (*lietas 120. lapa*);

[10.4.5] /pers. K/ pieder SIA /Nosaukums C/ kapitāldaļas, taču tām uzlikts atsavināšanas un pārreģistrācijas aizliegums sakarā ar zvērinātu tiesu izpildītāju Vitas Brences, Ivetas Krūkas un Andra Spores 2010., 2015. un 2016. gada rīkojumiem (*lietas 122.-123. lapa*). Turklāt SIA /Nosaukums B/ ar 20.102016. ir izbeigta darbība (*lietas 118. lapa*);

[10.4.6] /pers. J/ piederošā nekustamā īpašuma /adrese A/ (/adrese A/) piespiedu pārdošanas vērtība ir noteikta 18 900 EUR.

Nekustamajam īpašumam ir reģistrēta pirmā hipotēka par labu prasītājai, kā /pers. K/ saistību pēc 2006.gada 11. oktobra aizdevuma līguma Nr. 06-116901-PK un 2006.gada 11. oktobra hipotēkas līguma Nr. 06-116901-PK/1 nodrošināšanai. Ievērojot, ka /pers. K/ pamatparāda apmērs pēc aizdevuma līguma ir 26 951,39 EUR, tādējādi nav paredzams, ka šī nekustamā īpašuma pārdošanas rezultātā iegūtie naudas līdzekļi kaut kādā apmērā varētu tikt novirzīti /pers. F/ saistību izpildei pēc aizdevuma līguma Nr. 07-001825-PK.

Ievērojot minēto, tiesas kolēģija atzīst, ka prasītāja ir pierādījusi, ka /pers. F/ nav citas mantas, izņemot nekustamais īpašums /adrese/, Rīgā, uz ko vērst piedziņu parādnieces saistību pret prasītāju izpildei.

[11] Civillietu tiesas kolēģija konstatē, ka pirmās instances tiesa pamatoti atzinusi, ka personālservitūta un pirkuma līgumu noslēgšana pati par sevi nav neatļauta vai nepieklājīga darbība. Tomēr, ņemot vērā, ka atbildētājai /pers. F/ pastāvēja parāda saistības pret prasītāju, personālservitūta un pirkuma līguma noslēgšana vērtējama kopsakarā ar Civillikuma 1. pantu un 1415. pantu, jo, ja tiek konstatēts prettiesisks darījuma motīvs jeb darījuma subjektīvais mērķis, šādā gadījumā nav nozīmes apstāklim, ka šādu darījumu noslēgšana pati par sevi nav prettiesiska.

Ievērojot minēto, Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka tiesā ir noskaidrojama atbildētāju patiesā griba noslēdzot personālservitūta līgumu un pirkuma līgumu, un vai ar to nav aizskartas prasītājas tiesības, kā arī tiesai jāizvērtē lietas apstākļus to kopumā, tostarp darījuma noslēgšanas mērķus, laiku un tamlīdzīgi.

[11.1] Civillikuma 1. pants noteic, ka tiesības izlietojamas un pienākumi pildāmi pēc labas ticības.

Saskaņā ar tiesību doktrīnu labas ticības princips nozīmē to, ka katram savas subjektīvās tiesības jāīsteno un subjektīvie pienākumi jāpilda, ievērojot citu personu pamatotās intereses. Civillikuma 1. pants palīdz novērst gadījumus, kuros civiltiesību subjekti savas tiesības izmanto vai pienākumus izpilda neattaisnojamā veidā vai neattaisnojamu mērķu sasniegšanai, rīkodamies pēc likuma vai tiesiskā darījuma burta, taču pretēji tā patiesajiem mērķiem. Tāpēc saskaņā ar labas ticības principu personai var tikt liegta subjektīvo tiesību īstenošana vai pat subjektīvo pienākumu izpilde, ja izrādās, ka otras puses pretējās intereses saskaņā ar likuma mērķi un konkrētās lietas apstākļiem ir atzīstamas par svarīgākām. Šādā gadījumā tiesisku aizsardzību bauda otra puse, kuras intereses tiek atzītas par pamatotām un aizsargājamām (*Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 141.lpp.*).

Kā norādīts judikatūrā, Civillikuma 1. pants nosaka, ka tiesības izlietojamas un pienākumi pildāmi pēc labas ticības. Attiecībā uz darījumiem šis noteikums papildināts ar 1415. panta norādēm, kas nodrošina pret darījumiem, kas formāli nepārkāpj likuma prasības, bet pēc tā satura vai noslēgšanas mērķa ir vērsti uz likuma apiešanu, vai to noslēgšanas mērķis ir bijis pretējs reliģijai, likumiem vai labiem tikumiem (sk. *Senāta spriedums civillietā Nr. SKC-0179/2007*).

Augstākās tiesas 2008. gada prakses apkopojumā „Par Civillikuma 1415. panta piemērošanu" norādīts, ka praksē Civillikuma 1415. panta piemērošana netiek izslēgta gadījumos, kad speciālās normas izsmeļoši uzskaita pamatus konkrēta darījuma atzīšanai par spēkā neesošu. Civillikuma autori 1415. pantu ietvēruši otrajā apakšnodaļā „Tiesisku darījumu priekšmets", kas Civillikumā vispārīgi definēts 1412. pantā: „Par tiesiska darījuma priekšmetu var būt tiklab darbība, kā arī atturēšanās no tās, un tiklab darbība, kuras mērķis ir nodibināt vai atdot lietu tiesību, kā arī darbība ar kādu citu mērķi"... Savukārt Civillikuma 1415. panta izpratnē jēdziens „mērķis" tiek saprasts ar darījuma dalībnieku subjektīvajām vēlmēm, ko darījuma dalībnieks vēlas realizēt, veicot darījumu (piem., iegūt īpašuma tiesības darījuma rezultātā, lai vēlāk šo īpašumu likumīgi izmantotu augļu gūšanai, vai noziedzīgu darbību veikšanai). Šis mērķis nav objektīvi (ārēji) konstatējams, jo tā izzināšanai nepieciešama darījuma dalībnieka gribas patieso motīvu noskaidrošana.

Ne vien par likuma, bet arī par labu tikumu pārkāpumu Civillikuma 1415. panta izpratnē uzskatāmas darbības nolūkā izvairīties no sprieduma izpildes (sk. *Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2017. gada 14. februāra spriedumu civillietā Nr. C04343611*).

Līdz ar personālservitūta līguma noslēgšanu un nekustamā īpašuma tālāku atsavināšanu, pēc loģikas apsvērumiem secināms, prasītājai zuda iespēja rast apmierinājumu /pers. F/ saistību izpildei, savukārt atbildētāja tādējādi izvairījusies no sev piederošas mantas zaudēšanas, proti, padarījusi neiespējamu sprieduma izpildi. Turklāt vērā ņemams fakts, ka strīdus darījumi noslēgti pēc civillietas Nr. C28272814 ierosināšanas. Darījumu noslēgšana objektīvi nebija nepieciešama, jo atbildētājas vieno radniecība, proti, mātes un meitas attiecības. Atbildētājas uz darījumu noslēgšanas un apelācijas sūdzības iesniegšanas brīdi abas dzīvoja nekustamajā īpašumā.

[11.2] Tiesas kolēģija vērš uzmanību, ka parasti fiktīvu vai simulatīvu darījumu mērķis ir tieši ietekmēt nākotnē paredzamu tiesisku seku iestāšanos, pēc iespējas apgrūtinot vai pat padarot neiespējamu kreditoru prasījumu apmierināšanu no parādnieku mantas.

Kā to jau atzinis Senāts, fiktīvu darījumu īpatnība ir tā, ka, tos noslēdzot, ir ievērotas visas formālās prasības, lai piedotu ticamību noslēgtajam līgumam, kaut gan dalībnieku patiesais nolūks nav bijis civiltiesiski saistīties. Tiešu pierādījumu darījumu fikcijai parasti nav, bet, ja tādi ir, tad tikai pie pašiem apstrīdētā darījuma dalībniekiem. Šādos gadījumos slēdzienu par līguma fiktīvo vai simulatīvo raksturu var izdarīt no tādiem apstākļiem, kas saistīti ar noslēgto darījumu un dalībnieku rīcību tikai to kopumā, kuros saskatāmas savstarpējas sakarības, kas neatstāj vietu šaubām par nodomu, ar kādu līgums slēgts. Savukārt, vērtējot faktus selektīvi, nevar gūt pareizu, objektīvai realitātei atbilstošu priekšstatu par strīda apstākļiem (sal. *Senāta 2018. gada 28. maija sprieduma lietā Nr. SKC-82/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0528.C04219514.1.S) 7. punkts*).

Latvijas starpkaru periodā Civilprocesa likuma VI pielikumā tika paredzēta īpaša kārtība darījumu apstrīdēšanai, kurus parādnieks noslēdzis kreditoram par ļaunu. Šādos darījumos, ja tie tika slēgti ar personu, kas saistīta ar parādnieku:

1) kā viņa laulātais;

2) kā viņa vai tā laulātā radinieku taisnā augšupejā vai lejupejā līnijā;

3) kā viņa vai tā laulātā adoptētāju vai adoptēto;

4) kā viņa vai tā laulātā brāli vai māsu;

5) kā kādu no iepriekš minētajos punktos norādīto personu laulāto,

tad bija jāpieņem, ka šīs personas zinājušas par parādnieka nolūku nodarīt ar darījuma noslēgšanu zaudējumu saviem kreditoriem, ciktāl viņi nepierāda pretējo. Turklāt Latvijas starpkaru Senāts atzina, ka iepriekš minēto atsavinātāja līdzdalībnieku ļaunprātīga rīcība ir prezumējama uz vispārēja principa pamata. Proti, šāda prezumpcija attiecas ne tikai uz Civilprocesa likuma VI pielikumā tieši norādītajiem gadījumiem (sal. *Latvijas Senāta 1925. gada 26. februāra spriedums lietā Nr. 22*).

Atjaunojot Civillikumu, piezīme pie 1438. panta par īpašu procesuālo kārtību darījumu apstrīdēšanai, kas noslēgti par ļaunu kreditoriem, ir saglabāta, bet procesuālā kārtība likumā nav atjaunota.

Civillietu tiesas kolēģijas ieskatā īpašas kārtības neesamība pašreizējā Civilprocesa likumā nav šķērslis šādu strīdu izšķiršanai izmantot tiesību principus, kas noteikti iepriekš minētajos Latvijas pirmskara normatīvajos aktos un tiesu praksē, nosakot pierādīšanas nastas sadalījumu starp lietas dalībniekiem, ja nodibinātas netipiskas situācijas, kas, pretstatā parasti sagaidāmām civiltiesiskās apgrozības attiecībām prasa saprātīgam vērotājam no malas īpašu un ticamu atbildētāja skaidrojumu. Šādas atziņas izteiktas arī Senāta Civillietu departamenta 2017. gada 29. novembra spriedumā lietā Nr. SKC-266/2017 (ECLI:LV:AT:2017:1129.C04277105.1.S).

[11.3] Jautājumā par pierādīšanas kārtību V. Bukovskis ir norādījis, ka nav jāpierāda fakti, ko pretējā puse tieši vai netieši atzīst. Tādu netiešu atzīšanu tiesai ir tiesības prezumēt vienmēr, kad uz tiesas priekšlikumu dot paskaidrojumu par kādu jautājumu, puse izvairās no skaidras atbildes vai arī, pretēji tiesas aicinājumam, neierodas tiesā un arī rakstiski nedod pietiekoši skaidru atbildi uz uzstādītiem noskaidrojamiem jautājumiem (*Bukovkis V. Civīlprocesa mācības grāmata., Rīga: Autora izdevums, 1933. , 334.lpp.*).

No lietas materiāliem izriet, ka atbildētājas nav iesniegušas tiesā rakstveida paskaidrojumus par prasību un apelācijas sūdzību, tādējādi, atbildētājas nav cēlušas iebildumus pret prasību un prasības pieteikumā norādītos faktus pēc būtības nav apstrīdējušas.

Savukārt, konkrētajā gadījumā no prasības izriet virkne prasības pamata faktu, ar kuriem prasītāja pamatojusi savu tiesību aizskārumu, pierādot, ka atbildētājas ļaunprātīgi izvairās no saistību izpildes.

[11.3.1] Neilgi pēc tam kad 2014. gada 18. martā tiek noraidīts bankas pieteikums civillietā Nr. C28272814 par prasības nodrošinājuma - aizlieguma atzīmes ierakstīšanu zemesgrāmatā uz atbildētājai piederošo īpašumu - 2014. gada 14. maijā Rīga pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs A/nostiprināts aizliegums bez /pers. G/ rakstiskas piekrišanas nekustamu īpašumu atsavināt, dāvināt, sadalīt un apgrūtināt ar lietu tiesībām, pamats 2014. gada 9. maija peronālservitūta līgums.

[11.3.2] 2015. gada 23. aprīlī noslēgts pirkuma līgums, ar kuru tiek atsavinātas parādnieces nekustamā īpašuma 39/40 domājamās daļas atbildētājas meitai, savukārt /pers. F/ paturēja savā īpašumā 1/40 domājamo daļu no nekustamā īpašuma.

[11.3.3] Pirkuma līgumā pirkuma maksa noteikta 15 000 EUR, par samaksas apliecinājumu, kalpo vien norādījums līgumā, ka pirkuma maksa ir samaksāta skaidrā naudā zvērināta notāra klātbūtnē, citi pierādījumi saņemšanai tiesā nav iesniegti.

Norādāms, ka, izšķirošā nozīme var arī nebūt tiešajiem pierādījumiem, piemēram, pirkuma maksas saņemšanai. Kā jau minēts iepriekš, simulatīvā darījuma dalībnieki var izvēlēties tādus samaksas veidus, kas nedod iespēju tiem izsekot un tos pierādīt, tādēļ jāatzīst, ka izšķirošā nozīme var būt arī netiešo pierādījumu kopumam, kuri kopsakarā un bez iekšējām pretrunām var norādīt uz līdzēju patieso nolūku noslēdzot darījumus.

Atbildētājas nav iesniegušas pierādījumus tam, ka /pers. G/ 2015. gada 23. aprīlī bija pieejami tādi brīvie līdzekļi, kas viņai ļautu iegādāties 39/40 domājamās daļas no nekustamā īpašuma.

Pirkuma līgums nav taisīts notariāla akta formā, tam nav pievienots arī konkrētā zvērināta notāra apliecinājums par naudas līdzekļu nodošanas faktu.

Ievērojot minēto, tiesas kolēģija secina, ka norēķins skaidrā naudā, par kuru nevar pārliecināties, turklāt ievērojamā summā, kas veikts tuvākajam ģimenes loceklim – mātei – satur pazīmes tam, ka darījums neatbilst savam mērķim.

[11.3.4] No Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījuma Nr. /numurs A/noraksta izriet, ka 2015. gada 11. maijā /pers. G/ nostiprinātas īpašuma tiesības uz 39/40 domājamām daļām no nekustamā īpašuma /adrese/, Rīgā, kā arī noteikts aizliegums /pers. F/ bez /pers. G/ rakstiskas piekrišanas nekustamu īpašumu lietot, atsavināt, dāvināt, sadalīt un apgrūtināt ar lietu tiesībām (II daļas 2. iedaļas ieraksts Nr. 2.1.-2.3.), kā arī veikts ieraksts - noteikta kopīpašnieku nekustama īpašuma lietošanas kārtība (II daļas 2. iedaļas ieraksts Nr. 2.4.-2.5.).

Ievērojot, ka Civillikums paredz pienākumu katru saistību izpildīt pilnā apmērā, tiesas kolēģija uzskata, ka atbildētājas /pers. F/ darbība, zinot, ka pret viņu ir celta prasība par parāda piedziņu, un noslēdzot ar savu meitu sākotnēji personālservitūta līgumu un pēc tam pirkuma līgumu par /pers. F/ 39/40 domājamo daļu no nekustamā īpašuma pārdošanu, kuras rezultātā tiesas sprieduma izpilde par naudas piedziņu par labu prasītājai ir faktiski neiespējama, ir vērsta uz to, lai apietu likumu, un traktējama, kā darbība, neievērojot un nerespektējot prasītājas pamatotās intereses saņemt maksājumu saistību izpildi.

Civillietu tiesas kolēģija, no dzīvē gūtajiem novērojumiem, vadās no atziņas, ka /pers. G/ bija zināms par savas mātes /pers. F/ finansiālajām grūtībām, tādējādi atzīstams, ka atbildētājas savas tiesības noslēgt personālservitūta līgumu un pirkuma līgumu izlietoja nelabticīgi, kas vērtējams, kā pierādījums simulatīvai darījumu dabai.

Atbilstoši Senāta judikatūrā paustajām atziņām, konkrēti, lietā Nr. SKC-79/2020, ja parādnieks noslēdzis līgumu ar saistītu personu kreditoram par ļaunu, ir prezumējama arī šīs saistītās personas ļaunprātīga rīcība, t.i. jāpieņem, ka šī persona zināja par parādnieka nolūku nodarīt ar darījuma noslēgšanu zaudējumu saviem kreditoriem (sal. *S e n ā t a 2020. gada 9. marta spriedums lietā Nr. SKC-79/2020 (ECLI:LV:AT:2020:0309.C17130915.4.S)*).

Šādos apstākļos, tiesas kolēģija atzīst, ka 2014. gada 9. maija personālservitūta līgums starp atbildētājām, ar kuru /pers. F/ piekrita, ka nekustamā īpašuma apgrūtināšanai ar bezatlīdzības personālservitūtu – lietojuma tiesību par labu /pers. G/, ir atzīstams par spēkā neesošu un ir dzēšams Rīga pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījuma Nr. /numurs A/, II daļas 2. iedaļas ieraksts Nr. 1.1.-1.2., kā arī III daļas 1. iedaļas ieraksts Nr. 2.1.-2.2.

Tāpat, tiesas kolēģija atzīst, ka 2015. gada 23. aprīļa pirkuma līgums starp /pers. F/ un /pers. G/ par 39/40 domājamo daļu no nekustamā īpašuma /adrese/, Rīgā, ir atzīstams par spēkā neesošu un ir dzēšami Rīga pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījuma Nr. /numurs A/, II daļas 2. iedaļas ieraksts Nr. 2.1.-2.3. un II daļas 2. iedaļas ieraksts Nr. 2.4.-2.5..

Ievērojot minēto, tiesas kolēģija atzīt, ka prasītājas kā kreditora prerogatīva ir tiesība sekot mantai – nekustamam īpašumam /adrese/, Rīgā – un prasīt no tā apmierinājumu nepārsniedzot parāda pamatsummu, tādējādi atjaunojamas /pers. F/ īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu /adrese/, Rīgā.

[12] Konstatējot, ka apelācijas sūdzībā norādītie argumenti ir pamatoti, Civillietu tiesas kolēģija secina, ka pirmās instances tiesa konstatētajiem strīda apstākļiem devusi nepareizu juridisko kvalifikāciju, kā arī pārkāpusi Civilprocesa likuma 97. panta pirmās un trešās daļas, 193. panta piektās daļas prasības, kas ir pamats pretēja sprieduma taisīšanai, apmierinot prasību pilnā apjomā.

[13] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 41. panta pirmo daļu no atbildētājām prasītājas labā piedzenama valsts nodeva par prasības iesniegšanu 846,65 EUR (*lietas 14., 17. lapa*), par pieteikumu par prasības nodrošināšanu valsts nodeva 75 EUR (*lietas 15. lapa*) un valsts nodeva par apelācijas sūdzību 771,65 EUR (*lietas 115. lapa*), kā arī ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi – par tiesas pavēstu nosūtīšanu 7,83 EUR (*lietas 16. lapa*), kopā 1701,13 EUR.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 42. panta pirmo daļu no atbildētājām valsts ienākumos piedzenami ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi, kas nav

samaksāti iepriekš, proti no /pers. F/ 10,98 EUR un /pers. G/ 10,97 EUR (29,78-7,83=21,95/2=10,98 un 10,97).

[14] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 204.[1] pantu atbildētājam ir nosakāms sprieduma labprātīgas izpildes termiņš daļā par ar lietas izskatīšanu saistīto izdevumu piedziņu - 10 dienas no sprieduma spēkā stāšanās dienas.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 8., 41. panta pirmo daļu, 97., 193., 204.[1], 430., 432., 434. pantu, Civillietu tiesas kolēģija

nosprieda

apmierināt „Swedbank" AS prasību pret /pers. F/ un /pers. G/ par līgumu atzīšanu par spēkā neesošiem un zemesgrāmatu ierakstu dzēšanu.

Atzīt par spēkā neesošu no tā noslēgšanas brīža personālservitūta līgumu, kas noslēgts 2014. gada 9. maijā starp /pers. F/, personas kods /personas kods/, un /pers. G/, personas kods /personas kods/.

Atzīt par spēkā neesošu no tā noslēgšanas brīža 2015. gada 23. aprīļa nekustamā īpašuma /adrese/, Rīgā, pirkuma līgumu, kas noslēgts starp /pers. F/, personas kods /personas kods/, un /pers. G/, personas kods /personas kods/.

Dzēst Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs A/ierakstus - II daļas 1. iedaļas ierakstu Nr. 2.1.-2.3., II daļas 2. iedaļas ierakstus Nr. 1.1.-1.2., 2.1.-2.5., III daļas 1. iedaļas ierakstu Nr. 2.1.-2.2.

Atjaunot /pers. F/, personas kods /personas kods/, īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu /adrese/, Rīgā, kadastra numurs /numurs B/.

Piedzīt no /pers. F/, personas kods /personas kods/, un /pers. G/, personas kods /personas kods/, „Swedbank" AS, reģistrācijas Nr. 40003074764, labā tiesāšanās izdevumus - valsts nodevu 1 693,30 EUR un ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 7,83 EUR, kopā 1701,13 EUR.

Piedzīt no /pers. F/, personas kods /personas kods/, ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus valsts ienākumos 10,98 EUR.

Piedzīt no /pers. G/, personas kods /personas kods/, ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus valsts ienākumos 10,97 EUR.

Maksājuma rekvizīti ar lietas izskatīšanu saistīto izdevumu apmaksai ir šādi:

saņēmējs - Tiesu administrācija,

konta Nr. - LV51TREL2190458019000,

NMR 90001672316,

saņēmēja banka - Valsts kase,

mērķis - 21499 ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi, kā arī dati lietas identificēšanai (atbildētāja vārds un uzvārds, civillietā Nr. C29367316/CA-0020-20/32).

Noteikt termiņu sprieduma labprātīgai izpildei 10 dienas no sprieduma spēkā stāšanās dienas.

Dokumenti, kas apliecina maksājumu izdarīšanu valsts ienākumos iesniedzami Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas kancelejā sprieduma labprātīgai izpildei noteiktā termiņa laikā.

Spriedumu var pārsūdzēt kasācijas kārtībā Senāta Civillietu departamentā 30 dienu laikā no sprieduma pasludināšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Rīgas apgabaltiesā.

Spriedums sastādīts un pieejams tiesas kancelejā 2020. gada 28. oktobrī.

Tiesnese	Inese Strelča
Tiesnese	Mairita Šķendere
Tiesnese	Olita Blūmfelde